

บทเรียนความสำเร็จ
 อำเภอหนอง “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข”
 แบบบูรณาการและสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง กระทรวงมหาดไทย
 อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

อำเภอเทพา เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลาตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ ๙๗๘ ตารางกิโลเมตร หรือ ๖๖๑,๒๕๐ ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๗ ตำบล ๖๗ หมู่บ้าน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 78,929 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 22,714 ครัวเรือน สังกะเป็นพหุวัฒนธรรม นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 60 ศาสนาพุทธ ร้อยละ 40 (สำนักงานทะเบียนอำเภอเทพา, 20 มิถุนายน พ.ศ.2565)

- ตัวชีวิตที่ ๑๕ : ครั้วเรือนมีคณวยทำงานในครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยต่ปีต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จปฐ. ๗๘ ครั้วเรือน
- ตัวชีวิตที่ ๑๖ : ครั้วเรือนที่มี คนอายุ ๑๕-๕๙ ปี ไม่มีอาชีพและรายได้ ๑๙๑ ครั้วเรือน
- ตัวชีวิตที่ ๑๗ : ครั้วเรือนที่มีคนอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปไม่มีอาชีพและรายได้ ๑๗๒ ครั้วเรือน
- ตัวชีวิตที่ ๑๘ : ครั้วเรือนที่ไม่มีเงินออม ๓๒๔ ครั้วเรือน

2.4 รับฟังปัญหาจากประชาชนในพื้นที่ ด้วยการ “เขียนจากหัวใจให้นายอำเภอเทพา” นายอำเภอแจกกระดาษให้ผู้เข้าร่วมเวทีในทุกหมู่บ้าน ให้เขียนอะไรก็ได้ถึงนายอำเภอ โดยนายอำเภอนำมาอ่านทุกแผ่น ทำให้ได้ยินเสียงของประชาชน ทราบปัญหา ความต้องการ รวมถึงความสุข ของประชาชน นำเสียงประชาชนเหล่านี้มาสรุปปัญหา ความต้องการ จัดลำดับความสำคัญ และหาวิธีสูการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชน

2.5 มองหาแนวทางแก้ไขปัญหา

- ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และโคก หนอง นาโมเดล
- ใช้พลังภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพราะคนในพื้นที่จะมีความกระตือรือร้นอยากที่จะพัฒนาบ้านเกิด

2.6 ร่วมกันออกแบบกิจกรรม โดยใช้วงจรคุณภาพ หรือ **PDCA** ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน Plan (วางแผน) – Do (ปฏิบัติ) – Check (ตรวจสอบ) – Act (ปรับปรุง) ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน การแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ในด้านอาชีพ รายได้ สุขภาพ สุขภาวะ สวัสดิการ และความมั่นคงทางสังคม จนไปถึงการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการดึงภาคีเครือข่ายในพื้นที่อำเภอเทพาบูรณาการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ออกมาเป็น “โครงการดาหลาบารู สู่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา”

2.7 มีการนัดประชุมคณะกรรมการ เพื่อติดตาม วางแผนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ นำทีมโดย นายอำเภอเทพา

ขับเคลื่อน...

โครงการ “ดาหลาบารู สู่อำเภอเทพา” จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 3 เป้าหมาย กับ 4 กิจกรรม

3. ขับเคลื่อนกิจกรรม

3.1 กิจกรรมที่ 1 พัฒนาเครือข่ายดาหลาบารูสู่ความพอเพียง (ไม้ 2)

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุด เป็นการสร้างกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ โดยกิจกรรมนี้เปรียบเสมือนการเฟ้นหานักแสดงที่มีความเหมาะสมในการรับบทหนักในละครเรื่องหนึ่ง ซึ่งการพัฒนาเครือข่ายดาหลาบารูสู่ความพอเพียง มีขั้นตอนดังนี้

1) **คัดเลือกเครือข่ายดาหลาบารู** โดยคัดเลือกจากผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำสตรี ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำภาคประชาสังคม สื่อสารมวลชน ผู้นำภาควิชาการ ผู้นำภาคศาสนา ผู้นำจิตอาสา ผู้แทนภาคเอกชน รวม 750 คน แบ่งเป็น 3 ระดับ

- เครือข่ายดาหลาบารู ระดับหมู่บ้าน จำนวน 67 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10 คน รวม ๖๗๐ คน
- เครือข่ายดาหลาบารู ระดับตำบล จำนวน 7 ตำบล ตำบลละ 10 คน รวม 70 คน
- เครือข่ายดาหลาบารู ระดับอำเภอ จำนวน 1 อำเภอ อำเภอละ 10 คน รวม 10 คน (ผู้นำ รุ่น 1)

เทคนิคการคัดเลือกเครือข่ายดาหลาบารู : มองหาผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำธรรมชาติ ผู้มีความรู้ ความสามารถในแต่ละด้านที่หลากหลาย มีใจรัก มีจิตอาสา เสียสละ และกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง (Passion)

เมื่อก่อน คนเหล่านี้ใช้ชีวิตปกติในหมู่บ้าน แต่อยู่มาวันหนึ่งมีคนเข้ามาร่วมมือกับคนเหล่านี้ แล้วมอบหมายภารกิจให้ทำ โดยมีแรงบันดาลใจที่นายอำเภอมาเยี่ยม มาให้กำลังใจ 10 คนของแต่ละทีม (ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน) ก็นัดหมายพบปะประชุมพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อขับเคลื่อน 4 ภารกิจ ในหมู่บ้านให้ได้

- ประชาสัมพันธ์โครงการให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินการ

๒) **อบรมเชิงปฏิบัติการนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง** ระดับหมู่บ้าน - ตำบล ของอำเภอเทพา เพื่อพัฒนาเครือข่ายดาหลาบารู เน้นการทำกิจกรรมร่วมกัน ปลุกจิตสำนึกความเป็นผู้นำ ให้ความรู้เกี่ยวกับภารกิจพาดตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีชุมชนในพื้นที่ และการปฏิบัติงานร่วมกัน (Work Shop) ออกแบบและขับเคลื่อนหมู่บ้านในอนาคตที่ทุกคนวาดฝันไว้ร่วมกัน เป็นการสร้างเป้าหมายร่วม โดยใช้เทคนิคกระบวนการแบบมีส่วนร่วม AIC ผ่านกิจกรรมเสี้ยวหลังแลหน้า ที่มีการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมความคิดภาพตำบลในอดีต และภาพตำบลที่อยากให้เกิดขึ้นในอนาคต พร้อมทั้งเสนอโครงการที่อยุ่อยากนำมาพัฒนาตำบลของตนเองร่วมกัน ดังนั้น เมื่อภาคีเครือข่ายมีเป้าหมายและแนวคิดเดียวกัน การพัฒนาหมู่บ้านในพื้นที่ก็จะไปทำตามความต้องการของคนในชุมชน

เทคนิคการสร้างเครือข่ายดาหลาบารูให้เข้มแข็ง :

- เรียกเครือข่ายแต่ละคนว่าเป็น “นักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์” ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 750 คน และมีการจัดทำทำเนียบเครือข่ายดาหลาบารูสู่ความพอเพียง เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ ความภาคภูมิใจ และเป็นเกียรติประวัติแก่นักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ได้เสียสละมาพัฒนาชุมชนของตนเอง
- มีสื่อทีมของ แต่ละเครือข่าย โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความสามัคคีของเครือข่ายดาหลาบารู และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้สังคมได้รับรู้
- มีการสื่อสารกันสม่ำเสมอ สื่อสารกันทุกระดับตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ และใช้รูปแบบการสื่อสารแบบเป็นกันเอง ทำให้การสื่อสาร ประสานงานทำได้ง่ายและรวดเร็ว
- สร้างทัศนคติที่ดีให้เครือข่ายทุกระดับ โดยให้ฟังระลึกว่าไม่ว่าทำอะไรแล้วเราจะได้อะไร แต่ให้มองว่าเราทำแล้วผู้อื่นจะได้อะไร

๓) **อบรมเชิงปฏิบัติการฐานเรียนรู้ (Best Practice Learning Rally)** แก่เครือข่ายตาลาปารู สู่ความพอเพียงระดับหมู่บ้าน โดยการจัดกิจกรรม Rally ตามฐานการเรียนรู้

๔) **ประเมินผลการดำเนินงาน** (แบบสำรวจความต้องการ, แบบทดสอบก่อน-และหลังการอบรม)

ผลการดำเนินงานและความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดในเรื่องการสร้างภาคีเครือข่ายได้ 75 เครือข่าย แบ่งเป็นระดับหมู่บ้าน 67 เครือข่าย ระดับตำบล 7 เครือข่าย ระดับอำเภอ 1 เครือข่าย ซึ่งแต่ละเครือข่ายมีแกนนำ นักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ จำนวน 10 คน รวมทั้งหมดสิ้น 750 คน

ซึ่งเครือข่ายทั้งหมดนี้ เกิดขึ้นทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ที่จะร่วมมือกันขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่ความพอเพียง และขยายผล ส่งต่อความรู้ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ในตำบล หรือพื้นที่ใกล้เคียงได้ เปรียบเสมือนการแตกดอกของดอกดาหลากายจะเป็นสาขายอกไปสู่ประชาชนที่มีความเดือดร้อนให้พึ่งพาอาศัยกัน

3.2 กิจกรรมที่ ๒ ก้าวพ้นจนแฉ็ก ๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครัวเรือนตกเกณฑ์ TPMAP

๑) **จัดกลุ่มข้อมูลตามสภาพปัญหาของครัวเรือนที่ตกเกณฑ์** ตามฐานข้อมูลของ TPMAP (๕๓๙ ครัวเรือน)

๒) **ลงพื้นที่เพื่อเยี่ยม วิเคราะห์และประเมินปัญหาครัวเรือนเป้าหมาย** โดยเครือข่ายตาลาปารูระดับหมู่บ้าน ลงพื้นที่เป็นครัวเรือน ลงจริง เก็บข้อมูลจริง (ลงเป็นทีม) พอลงพื้นที่ช่วยเหลือ ก็ไม่มีใครท้าวหาทำไมครัวเรือนนี้ถึงได้รับความช่วยเหลือ เพราะข้อมูลสามารถตรวจสอบได้ ซึ่ง มี จำนวน ทั้งสิ้น 539 ครัวเรือน โดยช่วยเข้าไปส่งเสริมอาชีพ เช่น การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงไก่ การทำเครื่องแกง การทำกระเป่า การทำขนม การทอผ้า การทำประมง การเลี้ยงวัว การทำปลาแดดเดียว การเลี้ยงผึ้งชันโรง เป็นต้น ส่งผลให้ครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ TPMAP ได้รับการช่วยเหลือตามแผนงานและเป้าหมาย และครัวเรือนมีรายได้และอาชีพที่มั่นคงเพิ่มขึ้น

๓) **จัดกลุ่มปัญหาครัวเรือนเพื่อมอบหมายให้หน่วยงานส่วนราชการรับผิดชอบ** เมื่อลงพื้นที่ไปดูปัญหาตามจริงแล้ว ก็นำปัญหาต่าง ๆ กลับมาจัดกลุ่มปัญหา ประชุมเครือข่ายทางภาคใต้ แล้วส่งต่อการแก้ปัญหาไปตามภารกิจ แต่ละหน่วยงาน หรือเครือข่ายภาคต่าง ๆ ดำเนินงานแก้ไขปัญหาครัวเรือน ร่วมกับเครือข่ายตาลาปารูระดับหมู่บ้าน - ตำบล และดำเนินการแก้ไขปัญหาตามความต้องการให้กับครัวเรือนเป้าหมาย โดยมีการระดมทุนในการแก้ปัญหาจากชุมชน องค์กรภายนอก เช่น เครือข่ายพัฒนาเทพออย่างยั่งยืน ชมรมนกกาเหว่าเฝ้าไร่ เครือข่ายสตรีอำเภอเทพา วิทยาลัยชุมชนสงขลา นิคมสร้างตนเองเทพา เครือข่ายครูเทพา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเทพา 8 หน่วยงาน ชมรมผู้ประกอบการธุรกิจอำเภอเทพา ชมรมคนมือบอน (ชื่อชมรมซึ่งจัดตั้งโดยบุคลากรของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเทพา) ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา และภาคีเครือข่ายเอกชนในพื้นที่ อาทิ ถ้าต้องการเลี้ยงปลา ก็ส่งไปเครือข่ายโคกหนองนาให้ความรู้ให้พันธุ์ปลา, ทอผ้าได้ก็ส่งไปกลุ่มทอผ้า เป็นต้น

ทีมตำบล : เมื่อประชุมกับทีมอำเภอแล้ว ก็มีการนัดประชุมสัญจรกันไปทุกหมู่บ้าน หากประชาชนมีปัญหาอะไร สามารถบอกผู้ใหญ่บ้าน (เป็น 1 ในทีมตำบล) นำปัญหาเข้าที่ประชุม เพื่อหารือแก้ไขปัญหาให้ประชาชนที่เดือดร้อนได้ต่อไป ทั้งการสนับสนุนให้ความรู้ สนับสนุนการหางบประมาณ

ทีมหมู่บ้าน : มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือประชาชนที่เข้ามีความเดือดร้อน ความทุกข์เหล่านี้ไม่รู้จะไปพึ่งพาใคร ทำให้ประชาชนรู้สึกอุ่นใจว่าภาครัฐและสังคมโดยรอบไม่ได้ทิ้ง ภาครัฐกับประชาชนใกล้ชิดกันมากขึ้น ชาวบ้านมีทางเลือกในการบอกปัญหาถึงนายอำเภอ ซึ่งเปรียบเสมือนนายกรัฐมนตรีได้ง่าย รวดเร็ว

๔) **ประเมินผลการดำเนินงาน** ตัวชี้วัด (KPI) จำนวนครัวเรือนได้รับการช่วยเหลือด้านอาชีพ และรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของครัวเรือนเป้าหมาย และรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ของรายได้จากฐานข้อมูล จปฐ. พ.ศ.๒๕๖๔)

ผลการดำเนินงานและความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดในเรื่องการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ด้านอาชีพและรายได้ ได้ครบถ้วนทั้ง ๕๓๙ ครัวเรือน และเป้าหมายการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนชาวอำเภอเทพาให้มีรายได้เฉลี่ย/คน/ปี เมื่อได้ดำเนินโครงการตามวัตถุประสงค์เสร็จสิ้นรายได้เฉลี่ย/คน/ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ เพิ่มขึ้น ๗,๓๗๕ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๑ (ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๔ ประชาชนอำเภอเทพา จำนวนประมาณ ๗๒,๐๐๐ คน มีรายได้อverage อยู่ที่ ๖๐,๘๖๓.๙๘ บาท และ ปี ๒๕๖๕ ประชาชนอำเภอเทพา จำนวน ๗๘,๘๗๑ คน มีรายได้เฉลี่ย/คน/ปี อยู่ที่ ๖๘,๒๓๘ บาท เพิ่มขึ้น ๗,๓๗๕ บาท)

การพูดคุยเพื่อทราบปัญหาของครัวเรือนเป้าหมาย และ การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของครัวเรือนในครัวเรือนรวมไปถึงการส่งเสริมให้ครัวเรือนเป้าหมายมีอาชีพเสริมเพื่อสามารถพึ่งพาตนเองได้

๑) **ปลูกสร้างจิตสำนึกชุมชนในการดำรงอยู่ด้วยการประหยัดและอดออมตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง** โดยเครือข่ายศาลาหารระดับหมู่บ้านและระดับตำบล

๒) **ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน** โดยเครือข่ายศาลาหารระดับหมู่บ้านและระดับตำบล

๓) **ส่งเสริมและติดตามให้ครัวเรือนจัดทำบัญชีครัวเรือน** โดยเครือข่ายศาลาหารระดับหมู่บ้าน

๔) **ประเมินผลการดำเนินงาน** (ตัวชี้วัด (KPI) ตามเกณฑ์การประเมินระบบบัญชีครัวเรือน

ผลการดำเนินงานและความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือน โดยที่เครือข่ายศาลาหารระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ร่วมกับหน่วยงานราชการและภาคเอกชน ร่วมกันส่งเสริม สนับสนุนให้ครัวเรือนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่อุปนิสัยปฏิบัติ ให้รู้จักประหยัด อดออม การส่งเสริมการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่

- การส่งเสริมการปลูกผัก สวนครัว การเลี้ยงสัตว์ สนับสนุนพันธุ์ผักเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร การอบรมปลูกผักไฮโดรโปนิกส์

- สร้างความยั่งยืนให้แก่กลุ่มทอผ้าบ้านล่องมุด ซึ่งมีการดำเนินการครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ คือ มีการส่งเสริมให้กลุ่มสมาชิกปลูกฝ้ายเอง เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเป็นการพึ่งตนเอง ขยายเครือข่ายต่อยอดไปยังกลุ่มผ้าทออื่นๆ เช่น กลุ่มทอผ้าสตรีบ้านทุ่งโพธิ์ โดยมีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบริษัทประชารัฐสามัคคี จำกัด ส่งเสริมด้านการออกแบบลายผ้า ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการตลาด

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่ม OTOP และกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน ได้แก่ การสานกระจูด การทำน้ำยาล้างจาน กลุ่มผ้าทอบ้านล่องมุด ทำขนม การแปรรูปอาหาร (เนื้อ อาหารทะเล ผลไม้)

- สนับสนุนวัสดุพัฒนาศักยภาพกลุ่มเครื่องแกงควนเจดีย์สู่มาตรฐาน ออย.

- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

- สนับสนุนวัสดุซ่อมแซมบ้านจากนิคมสร้างตนเองเทพา

- สนับสนุนอุปกรณ์ประกอบอาชีพและเครื่องอุปโภคบริโภคจากภาคเอกชน 1 ข้าราชการ 1 ครัวเรือนยากจน ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

- การทำปุ๋ยการทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง เพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตร

- การบริหารจัดการขยะตามโครงการหมู่บ้านมอง เช่น ถังขยะเปียก ขยะแห้ง ธนาคารขยะอบรมหลักสูตรการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ตามแนวคิด Zero Waste เพื่อเสริมอาชีพ การทำบัญชีครัวเรือน

- ส่งเสริมและติดตามให้ครัวเรือนจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยเครือข่ายศาลาหารระดับหมู่บ้าน

มีการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ โคกหนองนา โมเดล ในพื้นที่กลางของโรงเรียน แล้วใช้แกนนำ 10 คนของเครือข่ายดาหลาบารู ไปขับเคลื่อน ช่วยกันพัฒนา โคกหนองนาที่โรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่ฝึก หรือเป็นสถานที่มาพบปะ ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเอา มือ สามี คดี เรียนรู้ 10 ฐาน มีตลาดนัด ด้วย และพวกเครือข่ายเอกชนก็มาทำการตลาดให้เพิ่มเติมกับชาวบ้านที่ขาดแคลน เกิดกิจกรรมมากมายในพื้นที่แห่งนี้ นำมาซึ่งความเห็นอกเห็นใจกัน เข้าใจกัน เอื้ออาทร และเป็นองค์ความรู้ให้ชาวบ้าน เข้าใจถึงแก่นปัญหาของตนเอง

โดยเครือข่ายดาหลาบารูระดับหมู่บ้านและเครือข่ายดาหลาบารูระดับตำบล (แบบประเมินความพึงพอใจ, แบบประเมินผลโครงการ) โดยทีมถอดบทเรียนจะเป็นคนละทีมกับทีมทำงาน

๒) จัดทำฐานข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวชี้วัด GVH : Gross Village Happiness

การประเมินผล "มวลความสุขของคนเทา" เป็นการประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เครื่องมือในการประเมินความสุข คือ แผนผังใยแมงมุม (Spider diagram) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่แสดงผลการให้คะแนนในรูปกราฟเส้นในผังวงกลม เส้นวงกลม 5 วง แสดงระดับคะแนน วงใกล้จุดศูนย์กลางคะแนนต่ำ (เป็นทุกข้ม วงนอกคะแนนสูงสุด(เป็นสุขมาก) ซึ่ง "ความอยู่เย็น เป็นสุข" หมายถึง สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่าง เป็นองค์รวม และสัมพันธ์กันได้อย่างดี ต้อง ดึงมา ไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ระหว่างคนกับ คน และระหว่างคนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม" ประกอบด้วย ๗ มิติตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) ด้านสุขภาวะ ๒) เศรษฐกิจชุมชน ๓) ครอบครัวอบอุ่น ๔) ชุมชนเข้มแข็ง ๕) สภาพแวดล้อมดี ๖) ชุมชนประชาธิปไตย และ ๗) ชุมชนเอื้ออาทร" ด้วย Spider Diagram จัดลำดับสังเคราะห์และอภิปรายผล โดยลงพื้นที่ประเมินผล "มวลความสุขคนเทา" ทุกหมู่บ้าน

๓) การประเมินระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ เรียบเรียงเนื้อหารายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อรายงานผลโครงการแก่หน่วยงาน และการสื่อสารสังคม

ผลการดำเนินงานและความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

การประเมินผล มีการประเมินผลในแต่ละกิจกรรมในระดับหมู่บ้าน ตำบล และมีการประเมินคัดเลือกหมู่บ้านนำร่อง "ป่าบัตทุกซ์ บำรุงสุข" ระดับตำบล โดยให้ชุดปฏิบัติการดาหลาบารูระดับตำบลคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง ตำบลละ 1 หมู่บ้าน และคณะกรรมการระดับอำเภอ ลงพื้นที่ในการตรวจประเมินผลและพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านนำร่อง "ป่าบัตทุกซ์ บำรุงสุข" อำเภอเทพา

มีการประเมินผล "มวลความสุขของคนเทา" พบว่า... ชุมชนมีความสุขตามดัชนี Gross Village Happiness : GVH ซึ่งเป็นการประเมินความ "อยู่เย็น เป็น สุข" หรือ ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน / ชุมชน หลังดำเนินโครงการ เท่ากับ 4.77 โดยก่อนดำเนินโครงการ เท่ากับ 3.58 จากผลการประเมินแสดงให้เห็นถึงมวลความสุขที่เพิ่มขึ้นจากก่อนดำเนินโครงการ เท่ากับ 1.19 ซึ่งเป็นประโยชน์จากการดำเนินโครงการที่ไม่สามารถประเมินค่าได้และไม่สามารถจะสร้างขึ้นได้ในวันเดียว

จากการถอดบทเรียน พบว่า ความสุขนอกจากวัดผลจากการประเมินผลมวลความสุขของคนเทา ตามดัชนี Gross Village Happiness : GVH ที่เพิ่มขึ้นแล้วนั้น ยังพบความสุขที่ถ่ายทอดจากความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ ที่เป็นทั้งเครือข่ายที่เป็นผู้ให้การช่วยเหลือ และครัวเรือนที่ได้รับการช่วยเหลือ

"ผมรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน ได้พัฒนาบ้านเรา" - เครือข่ายดาหลาบารู

"ฉันรู้สึกซึ่งใจ (ร้องไห้) ที่ทุกคนช่วยเหลือ เทปูนทำลานซ่อมรถเครื่องให้ลูก ให้เขาได้ทำอาชีพให้ดี หาเลี้ยงครอบครัว" - ครัวเรือนที่ได้รับการช่วยเหลือของตำบลลำไพล

สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ...

4. ประชาสัมพันธ์โครงการ และแต่ละกิจกรรม ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน อาทิ การใช้เวทีประชุมส่วนราชการและเวทีประชาคมของชุมชน ผ่านเสียงตามสายชุมชน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านเครือข่ายชุมชน เป็นต้น

เมื่อดำเนินการประสบความสำเร็จ หรือลงไปถอดบทเรียนความสำเร็จแล้วก็นำมาประชาสัมพันธ์สื่อสารความสำเร็จ ความภาคภูมิใจ เพื่อนำผลสำเร็จไปขยายผลต่อไป

ในบางครั้ง เข้าไปส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมความพอเพียงแล้วชาวบ้านไม่ทำตาม ไม่สนใจ เพราะเขาไม่เข้าใจว่าทำไมต้องทำ วิธีแก้ไข คือใช้การสื่อสาร สื่อสารให้เขาเข้าใจว่าทำไมแล้วได้อะไร ใครกันจะเป็นผู้ได้ประโยชน์ นั่นคือตัวเขาหรือครอบครัวเขาเองที่จะเป็นผู้ได้ประโยชน์ และทำอย่างไร

กำกับ ติดตาม ประเมินผล...

5. กำกับ ติดตาม

5.1 มีการติดตามจากเครือข่ายหลากหลายระดับพื้นที่ เนื่องจากมีเครือข่ายหลากหลายระดับหมู่บ้าน - ตำบล โดยเครือข่ายเหล่านี้อยู่ในพื้นที่จึงสามารถลงพื้นที่ติดตามดูความก้าวหน้าของโครงการได้สม่ำเสมอ

5.2 มีการกำกับ ติดตามผล จากเครือข่ายหลากหลายระดับอำเภอ นำโดยนายอำเภอ ขับเคลื่อนงานติดตามอย่างใกล้ชิดในฐานะเครือข่ายหลากหลายระดับอำเภอ

6. ประเมินผล

6.1 ประเมินผลการดำเนินงาน ในทุกกิจกรรม แต่ละกิจกรรม มีการประชุม สร้างตัวชี้วัด ให้เครือข่ายใช้เป็นเครื่องมือการดำเนินงาน และใช้ประเมินผล

6.2 การประกวดหมู่บ้านนาร่อง บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ของอำเภอเทพา มี 3 ประเภท คือระดับดีเลิศ ดีเด่น และดีมาก เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติ และสร้างเป็นแบบอย่างที่ดีให้หมู่บ้านอื่น

โดยให้เครือข่ายระดับตำบล ประเมินหมู่บ้านของตนเองก่อน ซึ่งมีแบบประเมินผลให้เป็นเครื่องมือ และแต่ละหมู่บ้านมีการคัดเลือกครัวเรือนต้นแบบ 1 ครัวเรือน

นางจยส เทพฤทธิ เบลูทุท ร เสง เสง

1. มีเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ และมองอนาคตความสำเร็จร่วมกัน (ภาพหมู่บ้านในฝัน) ทุกคนจึงขับเคลื่อนด้วยกำลังศรัทธาไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีเป้าหมายแล้วยังมีการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติ โดยมีการ Work Shop ให้ความรู้กับทีม ให้ความสำคัญ โดยมีการจัดทำหลักสูตรในการอบรมและพัฒนาเครือข่าย เน้นการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดอบรมเน้นทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน กิจกรรม AIC เหลียวหลังแลหน้า ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ให้ความสำคัญเกี่ยวกับภารกิจของตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการออกแบบและขับเคลื่อนหมู่บ้านในอนาคตที่ทุกคนวาดฝันไว้

2. เครือข่ายเข้มแข็ง ผู้นำของเครือข่ายทุกระดับมีภาวะผู้นำ มีใจ มีศรัทธา มี Passion รักและกระตือรือร้นในการพัฒนาบ้านเกิด มีความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการ มีการบริหารจัดการที่ดี โดยมีการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนงาน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา การแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบและมอบหมายหน้าที่ชัดเจนให้กับทุกภาคส่วน และมีความสามารถในการต่อยอดจากทุนทางสังคมและภูมิปัญญาของชุมชนนำไปสู่การพัฒนา การ ขับ เคลื่อน งาน ให้ บรรลุ เป้าหมาย ที่วางไว้ ภาคี เครือข่าย มีความพร้อม มีความสามัคคี ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมทุกกระบวนการ มีการสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร จากองค์กรในพื้นที่และองค์กรภายนอก

3. การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน และเครือข่ายงานต่าง ๆ ช่วยกันตามบทบาทภารกิจหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ ทุกคนรู้หน้าที่ของตนเอง และช่วยเหลือ สามัคคีกันอย่างเต็มที่
4. มีการสื่อสารสังคมและถ่ายทอดนโยบายในระดับต่าง ๆ พร้อมผลักดันและสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ
5. การรบบแบบพุ่งเป้า มีการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เมื่อภาคีเครือข่ายมีแนวคิดที่เหมือนกันในทุกพื้นที่การพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ ก็จะเป็นไปตามความต้องการของคนในพื้นที่เอง โดยเน้นความสามัคคี ผลัดกันเป็นผู้นำ และผู้ตาม ตามความถนัดของบุคคลในทีม ทำให้การดำเนินการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
6. การกำกับติดตาม ประเมินผล และการสร้างขวัญกำลังใจ โดยมีการลงพื้นที่ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผ่านการประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงเยี่ยมบ้านติดตามกลุ่มเป้าหมาย ประเมินหมู่บ้านต้นแบบ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างขวัญกำลังใจ โดยการคัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบ มอบโล่รางวัลและเกียรติบัตรในระดับต่างๆ สร้างความภาคภูมิใจ และสร้างขวัญกำลังใจให้คนทำงาน
7. ผู้นำทีม (นายอำเภอ) มีความเป็นกันเอง เข้าถึงง่าย ติดดิน รับฟังเสียงประชาชน ใช้น้อมนำหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ทำให้ได้ใจเครือข่ายและประชาชน รวมถึงการรู้จักมักคุ้นกับผู้นำในภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ทำให้สามารถคัดเลือกแกนนำ มาภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มาบูรณาการการทำงานกันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม อีกทั้งนายอำเภอมองความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ ทำสิ่งใหม่ ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ

ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความยั่งยืน

“หมู่บ้านจะยั่งยืน ต้องเกิดมาจากชุมชนเอง” ดังนั้นปัจจัยสำคัญ คือ “การพัฒนาคนในพื้นที่” ให้มีทัศนคติที่ดี และมีความศรัทธาในบ้านเกิดของตนเองก่อน ต่อจากนั้นให้ความรู้ให้เครื่องมือ ให้วิธีการ แล้วพัฒนาเขาให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง สุดท้ายส่งเสริม สนับสนุนให้พึ่งพาตนเองให้ได้ เพราะนายอำเภอ หรือภาครัฐ อาจจะไม่ใช่มนุษย์ในพื้นที่ มาแล้วส่วนใหญ่ก็ต้องย้ายจากไป แต่คนในพื้นที่จะเป็นผู้อยู่ต่อ และรับผลของการกระทำ

"การลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และประชาชน ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น คือการเข้าใจ และเข้าถึงจิตใจของพี่น้อง ในพื้นที่อย่างถ่องแท้ในทุกมิติ"

-นายสิทธิชัย เทพภูษา-
นายอำเภอเทพา
จังหวัดสงขลา

"เป็นผู้นำการปฏิบัติ เป็นผู้ผูกมัดการประสาน เป็นนักบริหารอเนกชนชาติ เป็นตำนานนักพัฒนา"

- เป็นผู้นำการปฏิบัติ คือ ต้องไปก่อน กลับทีหลัง เป็นผู้เสียสละ มีคุณธรรม แต่งตัวถูกกาลเทศะ
- เป็นผู้ผูกมัดการประสาน คือ เป็นนายอำเภอ ไม่ใช่การไปสั่ง หรือไปควบคุม แต่ต้องไปประสานขอความร่วมมือ ประสานงาน ไม่ใช่ประสานงา (เข้าถึงง่าย อย่าทำตัวเป็นเจ้านาย)
- เป็นนักบริหารอเนกชนชาติ คือ ต้องมีแผนการทำงาน แผนปฏิบัติการ แล้วกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานตามแผน
- เป็นตำนานนักพัฒนา คือ เป็นเรื่องของประสบการณ์ และทักษะความคิดที่จะนำมาประยุกต์ใช้ ในการรวมพล และการทำงาน ให้เดินหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว

"การสร้างควมไว้วางใจ" สิ่งที่นายอำเภอทำ คือ ทุกวันศุกร์ไปมัสยิด วันพระไปวัด หมั่นไปเยี่ยมสถานศึกษา ไปพูดคุยกับคุณครูอาจารย์ ลงพื้นที่หมู่บ้านไปพูดคุยกับประชาชนว่าขาดเหลือ ติดขัด มีปัญหาหรือปัญหาที่ตกค้างอยู่อะไรบ้าง ไปเยี่ยมผู้สูงอายุ โดยนำถุงยังชีพไปแจก ส่วนใหญ่ลงพื้นที่แบบบ บ ไป ม เ บี น ท า ง ก า ร ใช้ลักษณะการพูดคุยแบบเป็นกันเอง เพราะได้พูดคุยโต้ตอบกันไปมา หากหมู่บ้านมีกิจกรรมในหมู่บ้านก็ไปร่วมอย่าได้ขาด ไปสร้างขวัญกำลังใจ และไปรับฟังเสียงประชาชน

โครงการอำเภอห้าห้อง "บ้านดีทุกซบ บ้านรุ่งสุข"

แบบบูรณาการและสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง กระทรวงมหาดไทย
อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

“ ประโยชน์เกิดกับชุมชน
หากพื้นที่อื่น ๆ จะนำแบบอย่างโครงการนี้ไปปฏิบัติ
ก็คงจะมีความสุขเหมือนกันกับอำเภอเทพา ”

นายหลี่ สาเม๊าะ
ประธานเครือข่ายเทพาพัฒนาอย่างยั่งยืน
ผู้นำศาสนา (มุสลิม)

“ เจ้าหน้าที่มีความสุข
ชาวประชาได้รับรอยยิ้ม
คือมีความสุขกันทั้งอำเภอ ”

นายมะนาวี มะ
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“ อำเภอเทพาเขตพื้นที่สีแดง
แต่ทำให้สดชื่นขึ้นมาได้ ”

นายไพซอน หนีเร่
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะอาน
ทีมดาหลาบารู ระดับตำบล (ภาควิชาการ)

“ สำหรับโครงการนี้ ถือเป็นโครงการยอดเยี่ยมมาก
เพราะทำให้ประชาชนมีความสามัคคี
มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก้าวผ่านจนแจ่ม ๆ ”

นางสาวสุภิศรา บุญช่วย
ครู กศน. ตำบล
ทีมดาหลาบารู ระดับตำบล (ภาควิชาการ)

บทเรียนที่ได้จากการขับเคลื่อนโครงการตาหลาบารูสู่ความพอเพียง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของพื้นที่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ในการพัฒนา ดังภาพ

ตาหลาบารูโมเดล

